

La difusió global del concepte de política cultural

Publicat per [Interacció](#) [1] el 01/03/2021 - 13:43

POETICS

Journal of Empirical Research on Culture,
the Media and the Arts

El Debat d'Interacció celebrat el passat 2019 es va centrar en tornar a posar en relleu les polítiques culturals municipals, i la seva [conferència inaugural](#) [2] va girar entorn a la **necessitat de la cultura i les polítiques culturals en la societat contemporània**. L'Enciclopèdia Catalana defineix les [polítiques culturals](#) [3] com el "conjunt de programes, accions i intervencions que les instàncies de govern (les que han de vetllar per l'interès general: ajuntaments, estats, organitzacions internacionals...) porten a terme, en la intersecció de la identitat i la diversitat, per a respondre a les necessitats culturals dels ciutadans."

Ja fa temps que aquest concepte està generalitzat, a casa nostra i a un gran nombre de països arreu del món, però: **quan es va utilitzar per primera vegada i qui va contribuir a la seva difusió?**

La UNESCO va ser l'organisme que va elaborar la primera definició de 'polítiques culturals' l'any 1967, si bé això no implica necessàriament que sigui l'única responsable de la propagació i acceptació del terme. De fet, "l'encunyació, ús i difusió del terme polítiques culturals, globalment i en el cas dels països individuals, no ha sigut ni tan ràpida ni tan òbvia com molts es pensen."

Amb aquestes paraules, **Gabriela Toledo Silva**, Centre d'Administració Pública i Estudis Governamentals de la Fundació Getulio Vargas, iniciava el seu article intítulat «UNESCO and the coining of cultural policy» l'any 2015. Toledo estudia els processos que fan que els llenguatges d'acció pública arribin a utilitzar-se i a ser vigents, afectant d'aquesta manera la posada en pràctica de les accions públiques. Més concretament, al seu article es pregunta **"quan, com i amb qui es va convertir el terme en una bona forma d'abordar simultàniament els assumptes culturals i públics en diferents llocs."**

Toledo recupera les veus i reflexions de diversos autors, mitjançant les quals ens guia per un seguit de teories que atribueixen l'èxit del concepte a diferents factors. Alguns d'ells (Bouzada, 2007, Bennett, 1997) consideren que el **paper protagonista el té la UNESCO pel fet d'haver inventat el terme amb el qual va néixer una nova manera de pensar i fer les accions culturals públiques**. D'altres (Urfalino, 1996) valoren **la creació del Ministeri de Cultura l'any 1959 a França com un precedent que va facilitar en bona mesura la posterior invenció del terme**. El francès va ser el primer ministeri dedicat a la cultura i va suposar una triple ruptura:

- **Ruptura ideològica**, pel fet que l'acció cultural va gaudir d'afirmació per primera vegada dins l'estat.
- **Ruptura artística**, ja que el ministeri va permetre introduir un nou sector artístic professional i subvencionat.
- **Ruptura administrativa**, atès que es va formar un aparell administratiu específic i el pressupost dedicat a la cultura va passar a ser autònom.

Això no obstant, Toledo relativitza la importància del cas francès i posa sobre la taula estudis posteriors (Poirrier, 2011) que argumenten que **la història de les polítiques culturals també es troba connectada amb la construcció dels Estats Nació**. Després de recollir i examinar diversos punts de vista, **l'autora es decanta per considerar que l'encunyació del terme va ser el resultat d'un treball col·lectiu i heterogeni que "es va produir lentament, en diferents debats i ocasions, amb la participació de petits i grans grups i institucions, dins i fora de les fronteres nacionals i al llarg de diferents duracions de temps."** De la mateixa manera que alguns dels autors citats al seu article, Toledo opina que **la UNESCO no va ser l'únic organisme intercessor a l'hora d'introduir i generalitzar el concepte 'polítiques culturals', si bé cal atribuir-li un paper determinant pel que fa als orígens del terme.**

- 1 = INNOVATORS AND EARLY ADOPTERS (16): United States, Czechoslovakia, Great Britain, Japan, Union of Soviet Socialist Republics, Tunisia, France, Italy, Cuba, Egypt, Finland, Sri Lanka, Yugoslavia, India, Bulgaria, Sweden
- 2 = EARLY MAJORITY (22): Indonesia, Iran, Israel, Nigeria, Poland, Senegal, Federal Republic of Germany, Philippines, New Zealand, Hungary, Liberia, United Republic of Tanzania, Afghanistan, Ghana, Kenya, Romania, German Democratic Republic, Canada, Republic of Korea, Republic of Zaire, United Republic of Cameroon, Togo
- 3 = LATE MAJORITY (21): Colombia, Costa Rica, Guyana, Jamaica, Peru, Honduras, Sierra Leone, Algeria, Republic of Panama, Argentina, Bolivia, Ecuador, Byelorussian Soviet Socialist Republic, Revolutionary People's Republic of Guinea, Iraq, Australia, Democratic People's Republic of Korea, Guatemala, Jordan, Kingdom of Saudi Arabia, Austria
- 4 = LAGGARDS (8): Mongolian People's Republic, Sudan, Ukrainian Soviet Socialist Republic, Yemen Arab Republic, Ethiopia, People's Republic of China, Nepal, Palestine

Cultural policy national reports. (Alasuutari i Kangas, 2020, p.6)

En un article molt més recent titulat «**The global spread of the concept of cultural policy**», Pertti Alasuutari i Anita Kangas (2020) relativitzen un cop més el paper de la UNESCO com a únic agent de canvi en la difusió del concepte, a la vegada que reconeixen la tasca exitosa que va desenvolupar consolidant-lo en tan poc temps. Per aquest motiu, els autors dediquen el seu article a **analitzar les principals estratègies utilitzades per la organització amb la intenció d'aconseguir que es parli de polítiques culturals arreu del món.**

L'actuació de la UNESCO va consistir principalment en realitzar **diverses sessions internacionals i regionals amb països de característiques ben diferenciades com a convidats**, als quals va demanar que recollissin les accions públiques que duen a terme en matèria de cultura en un **informe nacional** que havien d'elaborar seguint un format, estructura i vocabulari comú.

D'acord amb Alasuutari i Kangas (2020), l'èxit d'aquest programa es deu principalment a dos factors. En primer lloc, al **concepte de domesticació**; és a dir, al procés pel qual una idea és fàcilment traduïble i reproduïble a les condicions locals de diversos contextos i realitats. La UNESCO va posar en valor la diversitat i les diferències entre països, de manera que "recalcava que les polítiques culturals variïn i convidava a països molt diferents a participar en el programa des del principi, [...] es va avançar a la possible impressió que estava imposant un model occidental a països que representen cultures i tradicions totalment diferents." (p.7) Així doncs, **els diversos països no van percebre les propostes de l'organització com una amenaça per a les seves cultures nacionals, i aquí és on rau part de l'èxit**. Per què tots ells van avenir-se a realitzar els informes sol·licitats seguint unes mateixes directrius? És ben simple, afirmen Alasuutari i Kangas: "per ser ben vistos a ulls de la comunitat internacional" (p. 8)

D'altra banda, ambdós autors assenyalen que **la institucionalització de les polítiques culturals es posa de manifest amb la creació dels ministeris de cultura**, essent el cas francès el pioner fins i tot abans de l'encunyació del terme. Així doncs, prova de l'èxit de la propagació de les polítiques culturals, és que l'any 2018 ja eren 174 els països que comptaven amb ministeris de cultura.

En segon lloc, Alasuutari i Kangas parlen del **fenomen de la pressió entre iguals**, que va comportar una onada d'adopcions del terme entre països veïns. De fet, suggereixen que la UNESCO va utilitzar aquesta estratègia de forma intencionada. Així doncs, l'elecció dels països convidats a unir-se al programa no va ser ni molt menys arbitrària. **Reunint a països dels cinc continents, amb tradicions i pràctiques culturals ben diferenciades i amb sistemes polítics i situacions socioeconòmiques diversos, la seva intenció era assegurar-se que el concepte s'aniria difonent simultàniament arreu del món.**

Les decisions que pren la UNESCO són fruit de complexes negociacions entre els seus estats membres, motiu pel qual els autors de l'article subratllen un cop més que no fora raonable atorgar tots els mèrits a la organització. Ara bé, el que sí que és just és **reconèixer la seva habilitat de treballar estratègicament**, i és que "L'art de governar és el desafiament de formular una proposta de manera que sembli estar en consonància amb les pròpies creences de la gent sobre el que és correcte o necessari de fer."(p. 10)

Certament, la lectura d'aquests i altres articles fa palès que no existeix una explicació única, clara i concisa respecte a la propagació i acceptació del terme 'polítiques culturals'; com tampoc va ser un únic factor el que va impulsar la creació del primer ministeri de cultura i dels que van venir després. Ara bé, el que és innegable és que **ambdós elements van arribar per quedar-se, i avui dia són més necessaris que mai**. En un context en què la cultura corre el perill de quedar més relegada del que ja ha estat tradicionalment, cal treballar per assegurar la seva presència en el temps, així com per millorar l'eficàcia de les seves actuacions i les condicions de tots els professionals que s'hi dediquen.

Referències bibliogràfiques

Alasuutari, P. i Kangas, A. (2020). [The global spread of the concept of cultural policy](#) [4]. *Poetics*. 82, 101445. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2020.101445> [5]

Bennett, O. (1997). Cultural policy, cultural pessimism and postmodernity. *International Journal of Cultural Policy*, 4 (1), 67-84. <https://doi.org/10.1080/10286639709358063> [6]

Bouzada Fernández, X. M. (2007). Financia acerca del origen y genesis de las politicas culturales occidentales: Arqueologías y derivas. *O público e o privado*. (9). <http://bit.ly/2Nfel8T> [7]

Poirrier, P. (dir.). (2011). *Pour une histoire des politiques culturelles dans le monde (1945-2011)*, La Documentation française

Toledo Silva, G. (2015). [UNESCO and the coining in public policies](#) [8]. A. *10 International Conference in Interpretive Policy Analysis (IPA): 8–10 July 2015, Lille, France*. <https://bit.ly/3u5CfcZ> [9]

Urfalino, P. (1996). *L'invention de la politique culturelle*. La Documentation française.

Categories: Article

Etiquetes: governança cultural

- [10]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/CIDOC/blogs/2021/concepte-politica-cultural>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>

[2] <https://interaccio.diba.cat/CIDOC/blogs/2019/cultura-pol%C3%ADtiques-culturals-societat-contemporania>

[3] <https://www.enciclopedia.cat/ec-atdiversitat-133.xml>

[4] https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/the_global_spread_of_the_concept_of_cultural_policy_0.pdf

[5] <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2020.101445>

[6] <https://doi.org/10.1080/10286639709358063>

[7] <http://bit.ly/2Nfel8T>

[8] https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/toledosilva_unesco_and_the_coining_of_cultural_policy_0.pdf

[9] <https://bit.ly/3u5CfcZ>

[10] <https://interaccio.diba.cat/node/8503>